



Distribuce mandátů v
Německu, její (dvě?)
Achillovy paty a
pokusy o jejich
odstranění

Distribuce mandátů do roku 2013

- ▶ „Tradiční“ způsob, běžně používaný jako učebnicový příklad distribuce mandátů v personalizovaném poměrném systému

Krok 1

- ▶ Přidělení mandátů 299 vítězům v jednomandátových obvodech na základě prvních hlasů (systém prvního v cíli)

Krok 2

- ▶ Distribuce na celostátní úrovni
- vyřazení kandidátních listin stran, které celostátně získaly méně než 5 % druhých hlasů, nebo mají méně než 3 přímé mandáty
- rozdělení všech mandátů (598) stranám, které splnily alespoň jednu z těchto podmínek
- jediná výjimka – počet 598 mandátů je ve výpočtu snížen o přímé mandáty přidělené nezávislým kandidátům a stranám, které mají méně než 5 % hlasů a méně než 3 přímé mandáty

Modelová situace po kroku 2

- ▶ Strana X – přiděleno 250 mandátů
- ▶ Strana Y – přiděleno 190 mandátů
- ▶ Strana Z – přiděleno 158 mandátů
- ▶ Dále se dělí mandáty v rámci strany, modelově bude sledována strana X

Krok 3

- ▶ Rozdělení mandátů straně do jednotlivých spolkových zemí podle počtu druhých hlasů
- ▶ Strana X získala celkem 15 000 000 hlasů a má být rozdělena 250 mandátů
- ▶ Ve spolkové zemi P získala 2 000 000 druhých hlasů, tedy počet mandátů strany X ve spolkové zemi P je $2\,000\,000 / 15\,000\,000 \times 250 = 33$
- ▶ Ve spolkové zemi Q získala 1 900 000 druhých hlasů, tj. $1\,900\,000 / 15\,000\,000 \times 250 = 32$

Krok 4

- ▶ Doplnění mandátů na úrovni spolkových zemí
- ▶ Strana X získala ve spolkové zemi P 30 přímých mandátů, jsou jí tedy doplněny 3 mandáty z listiny (na 33)
- ▶ Ve spolkové zemi Q získala 33 přímých mandátů, není jí přidělen žádný mandát z listiny, ale získává 1 přesahující mandát
- ▶ Celkem má 251 mandátů celostátně (pokud je mandát ve spolkové zemi Q jediný přesahující mandát strany X)

Negativní váha hlasu

- ▶ Při menší změně v počtu druhých hlasů se může změnit podíl mandátů pro jednotlivé spolkové země
- ▶ Pokud by v části země Q byly volby odloženy, strana X získá další hlasy. Pokud se kvůli těmto hlasům přesune jeden její mandát ze země P do země Q, ztratí celostátně 1 mandát:
 - ▶ V zemi P bude mít nárok na 32, z toho 30 přímých
 - ▶ V zemi Q bude mít nárok na 33, všechny přímé, ale žádný přesahující

Volební obvod Dresden I, volby 2005

- ▶ Řádný termín voleb byl 18. září 2005
 - ▶ 7. září umírá Kerstin Lorenz, kandidátka NPD v obvodu Dresden I; volby v obvodu byly odloženy na 2. říjen
 - ▶ 8 týdnů po volbách zemřel Franz Schönhuber, náhradní kandidát NPD v Dresden I
- ▶ Pokud by CDU získala více než 41 226 druhých hlasů, ztratila by celostátně 1 mandát:
 - ▶ CDU by se přesunul 1 mandát ze Severního Porýní – Vestfálska (NRW) do Saska, v NRW by tedy ztratila 1 mandát, ale v Sasku nezískala nic navíc, neboť zde měla 4 přesahující mandáty
 - ▶ CDU nakonec získala jen 38 202 druhých hlasů (tj. 24,4 %; zároveň získala 57 925 prvních hlasů, tj. 37,0 %)
 - ▶ Pro srovnání: v roce 2002 měla ve stejném obvodu 33,8 % prvních a 30,5 % druhých hlasů

Přesahující mandáty

- ▶ Vedou k disproporcii výstupů
- ▶ Strana se ziskem 35 – 40.% teoreticky může získat polovinu mandátů v dané spolkové zemi
- ▶ S přibývajícím časem roste jejich počet
 - ▶ 1949-87 – 11 voleb, celkem 17 mandátů (max. 5)
 - ▶ 90. léta – 3 volby, 35 mandátů (6-16)
 - ▶ 2002-9 – 3 volby, 45 mandátů (2009 24 mandátů)
- ▶ Nerovnoměrná distribuce, často pomohou zvýraznit pozici aktuálně nejsilnější strany před druhou, a to jen kvůli nevelkému vychýlení podpory ve prospěch vítězné strany

Kompenzační mandáty

- ▶ Zavedeny na celostátní úrovni od voleb 2013:
 - ▶ distribuce začíná tak jako doposud (krok 1 – přímé mandáty)
 - ▶ následuje tzv. pseudorozdělení (upravený krok 2) – mandáty přidělené spolkovým zemím jsou rozděleny všem stranám, které překročily klausuli, nebo získaly alespoň tři přímé mandáty; pseudorozdělení probíhá na úrovni spolkové země
 - ▶ je stanoven minimální počet mandátů pro každou stranu na úrovni spolkové země $/(počet\ mandátů\ dle\ pseudorozdělení + přímé\ mandáty/2)/$
 - ▶ stanovení celkového počtu mandátů (upravený krok 3) – na základě minimálního počtu mandátů se stanoví celkový počet mandátů tak, aby každá strana dosáhla alespoň minimálního počtu a zároveň byla celostátně zachována poměrnost
 - ▶ přidělení mandátů ve spolkových zemích (upravený krok 4) – mandáty rozděleny straně poměrně mezi spolkové země

Řešení (I) ?

- ▶ Problém přesahujících mandátů
 - ▶ ano – zisk přesahujících mandátů jednou stranou je ostatním kompenzován, systém je nyní skutečně poměrný (skoro dokonale stejný počet druhých hlasů na mandát)
 - ▶ ale – může výrazně narůst počet poslanců (2009 reálně 624, s pravidly roku 2013 671; v roce 2013 zvoleno 631 poslanců, se starými pravidly by bylo jen 603)
 - ▶ Což se skutečně stalo
 - ▶ 2017 zvoleno 709 poslanců (46 přesahujících a 65 kompenzačních mandátů)
 - ▶ 2021 zvoleno 736 poslanců (34 + 3 přesahující a 101 kompenzačních mandátů)

Řešení (II)?

- ▶ Problém negativní váhy hlasu
 - ▶ ano – všechny strany jsou postaveny na jednu úroveň, tj. případné zvýhodnění či znevýhodnění se přenesou i na ostatní
 - ▶ i ne – hypotetické strategie směřující k dělení hlasů mezi dvě strany by stále přinášely (značný) užitek

Jak řešit „kynutí“ parlamentu

- ▶ 2020 zavedena zásada, že se kompenzuje až od čtvrtého přesahujícího mandátu; i tak v roce 2021 historicky nejvíce poslanců (ale mohlo jich být o 51 víc)
- ▶ Pro volby 2025 opět velká hrozba vysokého počtu přesahujících mandátů (a na ně navázaných mandátů kompenzačních)
 - ▶ dle průzkumů se nezdá se, že by nějaká strana měla významně překročit 30 %
 - ▶ zároveň má CDU/CSU dle průzkumů docela náskok
- ▶ Novela zákona připravená současnou vládou

Vládní řešení: nepřidělení přímých mandátů

- ▶ Fixní počet 630 poslanců (299 přímých a 331 listinných mandátů)
- ▶ Pokud v nějaké spolkové zemi „vznikne“ přesahující mandát, nebude přidělen (mandát nezískají vítězové s nejméně hlasy)
- ▶ Klausuli 5 % nebude možné „obejít“ třemi přímými mandáty; naopak přímé mandáty pro stranu s méně než 5 % nebudou přiděleny
- ▶ Napadeno u Ústavního soudu Bavorskem, CDU/CSU a Levicí

Kritika řešení

- ▶ Část obvodů nebude mít svého poslance (vítězi nebude udělen mandát a obvod si to „nevynahradí“ přes zemskou kandidátní listinu jiné strany)
- ▶ Hrozba pro CSU a možná katastrofa pro Levici
 - ▶ CSU získala v roce 2021 jen 5,19 % (historicky nejméně), obecně by nesměla spadnout pod 30 % hlasů v Bavorsku; možná kritika – vítězná strana v Bavorsku nemusí získat žádný mandát
 - ▶ Levice v roce 2021 uspěla jen kvůli přímým mandátům (4,87 % druhých hlasů, ale 3 přímé mandáty), preference dávají šanci spíše na 3-4 %

Příloha: Jak obejít MMP

Strana	A	B	C	D
„Druhé“ hlasy	35 %	40 %	15 %	10 %
Přímé mandáty	25	20	5	0
Mandáty list.	10	20	10	10
Mandáty celk.	35	40	15	10

Strana A může získat nadpoloviční většinu

- Pokud přímé mandáty (formálně) nezíská strana A, ale subjekt a (nezávislí kandidáti, „kvazistrana“ ...); voliči strany A důsledně volí jedním hlasem A a druhým a

Strana	A	a	B	C	D
„Druhé“ hl.	35 %	0 %	40 %	15 %	10 %
Přímé m.	0	25	20	5	0
Man. list.	26	0	10	6	8
Mandáty (celkem)	26	25	30	11	8
	51		30	11	8